

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 94 1973

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lennart Breitholtz

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: Örjan Lindberger, Inge Jonsson

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Brandell, Thure Stenström

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen, Villavägen 7,
752 36 Uppsala

John Northam: *Ibsen. A Critical Study*. Cambridge University Press 1973.

Horst Bien: *Henrik Ibsens Realismus*. Rütten & Loening, Berlin 1970.

Brian W. Downs: *Modern Norwegian Literature 1860-1918*. Cambridge University Press 1966.

Horst Biens och John Northams böcker behandlar i princip samma ämne men med ganska olika utgångspunkter.

John Northam – drama-professor i Bristol – har lagt upp sin bok som en värderande översikt av Ibsens dramatik. Den har fått den formen att han punktvis analyserar sex dramer från perioden 1862-1894 – *Kærlighedens komedie*, *Brand*, *Gengangere*, *Vildanden*, *Hedda Gabler* och *Lille Eyolf* – samt summerar sina intryck i mera allmänt hållna inlednings- och slutkapitel.

Northam utgav för tjuo år sen undersökningen *Ibsen's Dramatic Method* (f. ö. omtryckt i Oslo 1971), där han systematiskt begrundar scenanvisningarnas roll i Ibsens prosadramer. Principiellt använder han samma metod i sin nya bok, där punktanalyserna har karaktären av resonerande intrigreferat. Såna saker som människoskildring, dialogstil eller scenografi isoleras ibland för att – mycket lärorikt – behandlas var för sig, men i regel analyseras de enskilda situationerna som enheter i dramats totalitet.

Baksidesreklamen framhåller särskilt att Northam »pays special attention to the detail of Ibsen's use of language». Det stämmer men blir inte alltid riktigt lika lyckat. I den f. ö. briljanta analysen av de visuella elementen i *Vildandens* inledningsscenen med alla dess kontraster gör han t. ex. ett nummer av gamle Ekdals oväntade entré i det fina sällskapet hos grosshandlare Werle. Här vill Northam spåra en subtil ironi i den omständigheten att Ekdal visserligen är allmänt sjabbig men ändå utrustad med gentlemannens konventionella attribut – »hat, gloves, stick» (s. 113). Detta är väl inte alldeles fel men ger ändå tokiga associationer. Den förfallne Ekdal har enligt Ibsens egen scenanvisning på sig en luggsliten kavaj och yllevantar; i handen håller han sin skinnmössa och käppen. I den beskrivningen kan åtminstone jag inte finna någon dold ironi. Ett bättre kap på det språkliga fältet gör Northam när han i den utmärkta genomgången av *Gengangere* (och måhända med ett diskret småleende) konstaterar att det förefaller hart när omöjligt att översätta det ibenska nyckelordet »livsglaede» till anglosachsiskt tungomål.

Torroliga understatement av den sorten efterlyser man förgäves i den östtyske dramateoretikern Horst Biens digra avhandling *Henrik Ibsens Realismus*, vilken som nr 29 ingår i serien *Neue*

Beiträge zur Literaturwissenschaft. Läsaren drillas redan från början i hård terminologisk exercis. Det gäller att ha klart för sig »den realistiska metodens dynamiska systemkaraktär» och »figuruppbyggnadens dialektik» samt fr. a. inte glömma bort att Ibsen är ute efter att framställa »ett dynamiskt system av principer».

Det låter lite tungsam, och framställningen är faktiskt inte särskilt läsvänlig. Men den som forcerar de abstrakta utanverkan finner snart nog att Horst Bien är utomordentligt sakkunnig på de fyra Ibsen-dramer från 1877-83 – *Samfundets støtter*, *Et dukkehjem*, *Gengangere* och *En folkefiende* – som han har utvalt för närmare studium. Och att han är mycket hemmastadd i forskningen kring dem. På tal om *Gengangere* uppmärksammar han några genanta felläsningar av Francis Fergusson (*The Idea of a Theater*, 1949) som i fallet drar med sig ett par av sina norska beundrare, Daniel Haakonsen och Else Høst.

Högt meriterad Ibsen-forskare är också förre Cambridge-professorn Brian W. Downs som bl. a. har gett ut *Ibsen: the Intellectual Background* (1946). I ett senare arbete behandlar han den norska litteraturen från 1860 till 1918, vilket i praktiken innebär en rad författare från ungefär Bjørnson fram t. o. m. Olav Aukrust. Framställningen är hårt komprimerad och populärt hållen men såvitt jag kan se ytterst pålitlig. Ibsen har på sin lott fått två kapitel som tillsammans ger en klar och pedagogiskt imponerande summering.

Göran Lindström

Serge Kryzyski: *The Works of Ivan Bunin*, Mouton. The Hague 1971.

David Magarshack: *The Real Chekhov. An Introduction to Chekhov's Last Plays*. Allen & Unwin. London 1972.

Under senare år har böcker och artiklar om Anton Tjechov börjat komma i en allt stridare ström här i väst. Men Ivan Bunin, den förste ryska nobelpristagaren i litteratur, på sin tid ofta jämförd med Tjechov som en den moderna novellens mästare, förefaller nästan helt bortglömd. Översättningar är sällsynta (den sista svenska kom 1950) och Serge Kryzyskis bok *The Works of Ivan Bunin* är faktiskt det första försöket att presentera Bunin för en icke-rysk publik (i Sovjet har utkommit några kortare monografier). Orsakerna till detta bristande intresse är flera men tydligt är att Bunins bönder och godsägare saknar något av det allmänintresse som vi finner hos Tjechov. Inte heller kan han uppenbarligen jämföras med Tjechov som en förnyare av den moderna novellen.